

Original Research

Investigating the Impact of Religion, Ethnicity, Political Socialization and Mass Mobilization on Participation in Islamic Consultative Assembly Elections (Boyer-Ahmad and Dena Counties)¹

Ebrahim Dabbagh Amini², Mehrdad Nawabakhsh³ & Alireza Mohseni Tabrizi⁴

Received: June 19, 2020; Revised: September 17, 2020; Accepted: October 17, 2020

Abstract

Participation is a public, social, and multidimensional process of accepting responsibility in your community. The purpose of this study is to study the sociological factors affecting the participation of the people of Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad province in the elections of the Islamic Consultative Assembly. Therefore, the effect of independent variables such as the role of religious affiliation, tribal affiliation, political socialization and mass mobilization on the participation of people in elections was examined. From a methodological point of view, this research has been compiled with a quantitative approach and a survey method, based on the use of questionnaire tools to collect data and opinions of respondents. The sample studied in this study is 384 men and women over the age of eighteen in Boyer-Ahmad and Dena counties in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad province. Applying cluster and systematic sampling technique, selection and distribution of the questionnaire was determined. Also, based on the Kolmogorov-Smirnov test, it was found that the data of the mentioned variables do not have a normal distribution. Therefore, Spearman rank correlation test was used to measure the correlation of independent and dependent variables. After calculating these coefficients with the help of SPSS software; it can be inferred that the greatest impact is related to the role of religious affiliation in participation in elections at the rate of 0.902, tribal affiliation 0.785, political socialization 783% and mass mobilization 577%, respectively.

Keywords: Elections, Political Participation, Voting, Islamic Consultative Assembly, Boyer-Ahmad and Dena counties.

1. This article is taken from the doctoral dissertation of Political Sociology, Azad University, Tehran Branch of Science and Research, entitled Sociological study of the Islamic Consultative Assembly elections in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces (case study of Boyer-Ahmad and Dena counties). Which was compiled in 1399.

2. Phd Candidate in Political Sociology, Islamic Azad University, Science and Research Branch; Tehran, Iran. Email: ads.1388@gmail.com - ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3089-8010>

3. Prof. in Department of Sociology, Islamic Azad University, Science and Research Branch; Tehran, Iran (Corresponding Author). Email: Navabakhsh@srbiau.ac.ir
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3028-7458>

4. Prof. in Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran; Tehran, Iran. Email: mohsenit@ut.ac.ir - ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2119-2243>

بررسی تأثیر مؤلفه‌های مذهب، قومیت، جامعه‌پذیری سیاسی و بسیج توده بر مشارکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی

(شهرستان‌های بویراحمد و دنا)^۱

ابراهیم دباغ امینی^۲، مهرداد نوابخش^۳ و علیرضا محسنی تبریزی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۳۰ تاریخ بازنگری: ۱۳۹۹/۰۶/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۲۶

چکیده

مشارکت فرایندی عمومی، اجتماعی و چند بعدی برای پذیرش مسئولیت در جامعه خویش است. هدف از پژوهش حاضر نیز، بررسی جامعه‌شناختی عوامل موثر بر مشارکت مردم استان کهگیلویه و بویراحمد، در انتخابات مجلس شورای اسلامی است. لذا تأثیر متغیرهای مستقلی چون نقش تعلقات مذهبی، وابستگی ایلی و طایفه‌ای، جامعه‌پذیری سیاسی و بسیج توده، بر میزان مشارکت مردم در انتخابات بررسی شد. از نظر روش‌شناسی، این پژوهش با رویکردی کمی و با روش پیمایش، مبتنی بر بهره‌گیری از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها و نظرات پاسخ‌گویان، تدوین شده است. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش، تعداد ۳۸۴ نفر از زنان و مردان بالای هجده سال شهرستان‌های بویراحمد و دنا در استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد که با استفاده از تکنیک نمونه‌گیری خوشه‌ای و سیستماتیک، چگونگی انتخاب و توزیع پرسشنامه مشخص شد. همچنین بر مبنای آزمون کولموگروف-اسمیرنف مشخص گردید داده‌های متغیرهای ذکر شده از توزیع نرمال برخوردار نیستند. لذا از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن برای سنجش میزان همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته استفاده گردید. پس از محاسبه این ضرایب با کمک نرم افزار SPSS، چنین می‌توان استنباط نمود که بیشترین تأثیر به ترتیب به نقش تعلقات مذهبی بر مشارکت در انتخابات به میزان ۰/۹۰۲، وابستگی ایلی و طایفه‌ای ۰/۷۸۵، جامعه‌پذیری سیاسی ۰/۷۸۳ و بسیج توده ۰/۵۷۷ مربوط است.

واژگان کلیدی: انتخابات، مشارکت سیاسی، رأی‌دهی، مجلس شورای اسلامی، شهرستان‌های بویراحمد و دنا.

۱. این مقاله برگرفته از پایان نامه مقطع دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران با عنوان بررسی جامعه‌شناختی انتخابات مجلس شورای اسلامی در استان کهگیلویه و بویراحمد (مورد مطالعه: شهرستان‌های بویراحمد و دنا) می‌باشد که در سال ۱۳۹۹ تدوین یافته است.

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات؛ تهران، ایران.
Email: ads.1388@gmail.com - ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3089-8010>

۳. استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات؛ تهران، ایران. (نویسنده مسئول).
Email: navabakhsh@srbiau.ac.ir - ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3028-7458>

۴. استاد گروه جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران؛ تهران، ایران.
Email: mohsenit@ut.ac.ir - ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2119-2243>

مجله مطالعات اجتماعی اقوام، دوره ۱، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۹، صص ۳۰۱-۳۲۴

۱. مقدمه و بیان مساله

انسان موجودی اجتماعی است. تاریخ حیات انسان نیز تاریخ همکاری و مشارکت است؛ زمانی که نخستین بار انسان دریافت که می‌تواند با تجمیع توان جسمی و فکری خود بر مشکلات فائق آید (زارع و روهنده، ۱۳۹۴: ۸۷-۶۴). در دوران مدرن و جوامع مردم‌سالار نیز، یکی از اشکال همکاری و مشارکت، رأی‌دهی و شرکت در انتخابات، به‌عنوان رایج‌ترین نوع مشارکت سیاسی است تا افکار و عقاید خود را در اداره امور عمومی و اجتماعی اعمال نمایند. رأی‌دهی در واقع یک نوع مکانیسم اجتماعی برای جمع‌آوری و تشخیص‌گزینه‌ها و ارجحیت‌های اجتماعی است. اساسی‌ترین عملکرد مشارکت رأی‌دهی، دادن فرصت برای جانشینی و انتقال پست‌ها و مسئولیت‌ها در جامعه می‌باشد. مشارکت در انتخابات، در قالب عضویت در احزاب و انجمن‌های سیاسی، کار و فعالیت تبلیغاتی برای نامزدهای انتخاباتی، تماس با مسئولان یا مقامات سیاسی و انواع فعالیت‌های اطلاع‌رسانی و ارتباطی مثل ارائه سخنرانی‌های انتخاباتی، تلاش برای اقناع شهروندان دیگر به رأی دادن به نامزدهای انتخاباتی و غیره، از اشکال متعارف مشارکت سیاسی است (داوز جونز و هوگس^۱، ۱۹۸۶: ۲۹۳). اما بحث انتخابات به طور کل و در استان کهگیلویه و بویراحمد به طور خاص به ویژه انتخابات مجلس شورای اسلامی، با وجود مشارکت بالای مردمی در آن، اغلب منشاء بروز پیامدها، تنش‌ها و اختلافات گروهی، قومی، منطقه‌ای و حزبی بوده و در بعضی از ادوار خلاف پیش‌بینی‌های بعمل آمده با نتایج غیرمنتظره همراه بوده است. به طور مثال در نظرسنجی‌ها و بازدیدهای میدانی مشاهده شده است که آرای انتخاباتی اکثریت مردم تا روزهای نزدیک به رای‌گیری به سمت یک کاندیدا متمایل است اما به یکباره سمت و سوی آراء مردمی به سمت دیگری معطوف شده و رقیب، پیروز میدان معرفی می‌شود. پدیده‌ای شبیه سونامی که اصطلاحاً به بسیج توده، یا موج جمعیتی مشهور شده است. لذا از آنجایی که مبانی تأثیرگذار بر رفتار سیاسی شهروندان از جمله مشارکت در انتخابات، ریشه در فرهنگ سیاسی مردم، خلیقات، تجربیات و تعاملات آنان با لایه‌های قدرت دارد و نیز به دلیل پیامدهای بعدی انتخاب آنان، از جمله دست‌یابی به سطحی از توسعه و آزادی و تأثیری که بر اعتماد عمومی جامعه نسبت به حاکمان خود ایجاد می‌کند و همچنین تشدید یا کم‌رنگ شدن احساسات قومی، ملی و مذهبی در جامعه، بررسی و شناخت آن ضرورت داشته و دارای اهمیت است.

این تحقیق درصدد است با استفاده از تبیین‌ها و مدل‌های جامعه‌شناختی، به بررسی و شناخت متغیرهای موثر بر مشارکت زنان و مردان بالای هیجده سال استان کهگیلویه و بویراحمد در انتخابات ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی با تأکید بر انتخابات اسفندماه سال ۱۳۹۸، در شهرستان‌های بویراحمد به مرکزیت یاسوج و شهرستان دنا با مرکزیت سی‌سخت به عنوان نمونه قابل‌تعمیم به سایر استان و کشور بپردازد.

هدف کلی این پژوهش، شناخت عوامل موثر و تعیین‌کننده بر میزان مشارکت انتخاباتی در جامعه مورد مطالعه است. لذا با توجه به اهداف مذکور، سؤالات زیر مطرح می‌شود:

- (۱) عوامل موثر و تعیین‌کننده بر میزان مشارکت مردم در انتخابات کدامند؟
- (۲) در شهرستان‌های بویراحمد و دنا مشارکت انتخاباتی چه وضعیتی دارد؟
- (۳) کدام یک از عوامل اجتماعی در جامعه مورد مطالعه، در میزان مشارکت مردم در انتخابات تأثیر بیشتری دارد؟

بنابراین متغیرهای مستقل این پژوهش عبارتند از: وابستگی قومی و قبیله‌ای؛ تعلقات مذهبی؛ جامعه‌پذیری سیاسی؛ و بسیج توده (حرکت جمعیت). همچنین مشارکت در انتخابات، متغیر وابسته این تحقیق بوده است.

۲. ادبیات و چهارچوب نظری

مشارکت یکی از ستون‌های اساسی دموکراسی است و نوستالژی دموکراسی آتنی، از آن روی همچنان در اذهان باقی مانده است که یادآور مشارکت آزاد و برابر مردم در میدان عمومی آتن، مشهور به آگورا بوده است. به همین ترتیب هنگامی که آکسی دتوکویل^۱ در سال ۱۸۳۰ از آمریکا دیدن کرد، وجه مشارکت، چنان او را مسحور کرده بود که به ستایش از دموکراسی در آمریکا پرداخت. به نظر بسیاری از نظریه‌پردازان دموکراتیک، حیات زندگی دموکراتیک منوط به چنین مشارکتی است (بشیریه، ۱۳۹۲: ۲۷۶). از نیمه دوم قرن بیستم پژوهشگران علوم سیاسی و اجتماعی کوشیده‌اند عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی را مورد بررسی قرار دهند. مطالعات گذشته در حوزه مشارکت سیاسی اغلب روی رأی‌دادن تمرکز می‌کنند و آن را اساس حقوق دموکراتیک هر شهروندی در نظر می‌گیرند. آنچه بدیهی به نظر می‌رسد این است که علل و عوامل متعددی در مشارکت سیاسی به طور عام و مشارکت انتخاباتی به طور خاص تأثیرگذار است و هیچ نظریه‌ای نمی‌تواند به تنهایی عوامل مؤثر بر رفتار انتخاباتی را توضیح دهد. تعیین دقیق و برشمردن عوامل مؤثر بر رفتار انتخاباتی امری ظریف و پیچیده است که عوامل متعدد و متنوعی در آن دخیل هستند (امام جمعه‌زاده و کرمی‌راد، ۱۳۹۱: ۱۰). در پژوهش حاضر، به نقش برخی از عوامل جامعه‌شناختی و روانشناختی مؤثر بر مشارکت سیاسی اشاره می‌شود.

۱.۲. نظریه جامعه‌شناسی سیاسی

نظریه جامعه‌شناسی سیاسی بر این مبنا قرار گرفته است که بین گرایش‌های سیاسی افراد در انتخابات، شرایط اجتماعی و محیط، رابطه مستقیمی وجود دارد (هیوود^۲، ۲۰۰۲: ۲۴). لازارسفلد و گروه تحقیقاتی وی، به عنوان مرجع این الگو، به این نتیجه رسیدند که رأی‌دهندگان، مدت‌ها

1. Alexis Charles-Henri-Maurice Clérel de Tocqueville

2. Heywood, Andrew

پیش از شروع تبلیغات انتخاباتی تصمیم خود را گرفته بودند. به عبارت دیگر رأی‌دهندگان، دارای گرایش‌های سیاسی ثابتی هستند که ریشه در محیط خانوادگی، زندگی شغلی و محیط فرهنگی آن‌ها دارد. این گروه نشان داد که با مطالعه شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی افراد رأی‌دهنده، به راحتی می‌توان جهت‌گیری سیاسی آن‌ها را نیز پیش‌بینی کرد. زیرا رابطه‌ای مستقیم بین شرایط اجتماعی و گرایش سیاسی افراد وجود دارد. بدین ترتیب، برای پیش‌بینی جهت‌گیری سیاسی افراد کافی است به بررسی وضعیت اجتماعی، موقعیت مذهبی و نظایر آن بپردازید. وی نتیجه می‌گیرد: «فرد از نظر سیاسی آن‌گونه می‌اندیشد که از نظر اجتماعی در آن به سر می‌برد و عوامل اجتماعی، تعیین‌کننده‌ی گرایش‌های سیاسی افرادند» (لازارسفلد^۱، ۱۳۸۲: ۱۶-۷). در این رابطه به چهار عامل اساسی تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی مانند قومیت، مذهب، جامعه‌پذیری سیاسی و بسیج توده یا موج جمعیتی را که به طور کلی بخشی از کارگزاران یا عاملان جامعه‌پذیری هستند مورد بررسی قرار می‌دهیم.

• قومیت:

چلبی (۱۳۷۵) در کتاب جامعه‌شناسی نظم بیان می‌کند که قوم، اجتماعی از افراد است که «منشأ مشترک» اعم از واقعی یا خیالی «سرنوشت مشترک»، «احساس مشترک» و انحصار نسبی منابع ارزشمند مشترک؛ «پاداش، زور، احترام و معرفت» دارند و در کنار سایر گروه‌ها و اقوام و براساس رموز و نمادهای فرهنگی مشترک، در نوعی میدان تعامل درون گروهی با کسب هویت جمعی، مبدل به «ما» می‌شوند. براساس تعریف مذکور، قومیت پدیده‌ای فرهنگی اجتماعی است و اقوام نیز براساس تفاوت‌های فرهنگی (نمادها، ارزش‌ها، هنجارها و مناسک) و اجتماعی (ویژگی‌های رابطه‌ای) از یکدیگر متمایز می‌شوند (یوسفی، ۱۳۸۰: ۱۵). با این حال هویت قومی، سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی است که قوم را به‌عنوان یک گروه فرعی از یک جامعه بزرگ‌تر مشخص می‌کند و اعضای هر گروه قومی را از لحاظ ویژگی‌های خاص فرهنگی از سایر اعضای جامعه خود متمایز می‌دانند. هویت قومی، از نوعی آگاهی سرچشمه می‌گیرد. آگاهی اعضای یک گروه قومی از تفاوت در مؤلفه‌های هویت قومی از قبیل تبار و اجداد مشترک افسان‌های یا واقعی، آگاهی تاریخی مشترک، فرهنگ مشترک، مخصوصاً زبان و یا دین مشترک و باگروه‌های قومی دیگر که این آگاهی باعث نوعی انسجام درونی در گروه می‌شود (احمدلو، ۱۳۸۱: ۴۵). در این رابطه نتایج یک پژوهش علمی نشان می‌دهد که تنها در ۱۴ کشور جهان، اقلیت قومی قابل توجهی وجود ندارد، و در این میان، تنها چهار درصد جمعیت جهان در کشورهایی زندگی می‌کنند که تنها دارای یک گروه قومی هستند (برون^۲، ۱۹۹۳: ۴۳). بررسی ساختار قومیتی جامعه ایران نیز نشان‌دهنده مجموعه متنوع و ناهمگونی از اقوام مختلف است که این تنوع قومی، همراه با تفاوت‌های مذهبی، زبانی، فرهنگی

دیده می‌شود. حضور و زندگی قومیت‌های مختلف چون فارس‌ها، لرها، ترک‌ها، کردها، بلوچ‌ها، ترکمن‌ها و عرب‌ها در کنار یکدیگر و در چهارچوب جغرافیای سیاسی واحد، نشان دهنده موزاییک فرهنگی- قومی، هویت و تمدن ایرانی است. براساس شاخص چند پارگی قومی، ایران رتبه ۴۷ نهمگون‌ترین کشورهای جهان را از نظر تنوع قومی و رتبه ۲۹ را از نظر تنوع زبانی دارد. بررسی الگوهای رأی‌دهی اقوام در استان‌های قومیتی کشور، نوعی جهت‌گیری در رفتارهای انتخاباتی اقوام را نشان می‌دهد (اکبری و فخاری، ۱۳۹۶: ۷۲). در جوامع در حال توسعه نیز به دلیل فقدان شکل‌گیری و تثبیت نهادهای مدنی جدید و تشکّل‌های واقعی حزبی، که مبتنی بر پایگاه طبقاتی، منافع و اهداف مشترک سیاسی و اقتصادی باشد، یارگیری احزاب سیاسی و برنامه‌های انتخاباتی با تکیه بر شکاف‌های اجتماعی، قومی-مذهبی و روابط مرکز-پیرامون صورت می‌پذیرد. در این جوامع، احزاب به جای تکیه بر طبقه اجتماعی که تکیه‌گاه فعالیت‌های حزبی و انتخاباتی در جوامع صنعتی محسوب می‌شود، از الگوی هویت اجتماعی و ویژگی‌های قومی که نفوذ ویژه‌ای بر گرایش رأی‌دهندگان و حمایت حزبی دارند بهره می‌جویند. به همین دلیل در چنین فضایی، بسیج قومی با تکیه بر موضوعات خاص گرایانه و گروه‌گرایانه دستمایه احزاب، گروه‌ها و نخبگان قومی و غیرقومی است که می‌تواند باعث مشارکت خشونت‌بار یا مسالمت-آمیز و قانونی باشد (علی محمدی، ۱۳۹۱: ۱۴۰).

• مذهب:

دینداری به عنوان یک متغیر تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی عنوان عامی است که به هر فرد یا پدیده‌ای که ارزش‌ها و نشانه‌های دینی و گاهی اوقات اخلاقی در آن متجلی باشد، اطلاق می‌شود. دین به مثابه نظام فرهنگی و پدیده اجتماعی در مطالعات انسان‌شناختی جایگاه خاصی دارد. از دیدگاه دورکیم دین بیان ارزش‌های اخلاقی یک اجتماع و باورداشت‌های دسته جمعی آنان است. نظامی واحد از عقاید و اعمال منتسب به اشیاء و امور مقدس یعنی اشیاء و امور متمایز شده و حرمت‌یافته که همه مؤمنان را در یک اجتماع معنوی واحد یا یک تشکیلات دینی گرد هم می‌آورد (دورکیم^۱، ۱۹۶۸: ۶۲). به عقیده الکسی دوتوکویل، دموکراسی همانا برابر کردن شرایط است. آن جامعه‌ای دموکراتیک است که تمایزهای ناشی از سلک‌ها و طبقات در آن دیگر وجود ندارد. از نظر او شرط استقرار آزادی همانا رسوم و اعتقادات آدمیان است و عامل تعیین‌کننده رسوم همانا مذهب است (آرون^۲، ۱۳۸۲: ۲۵۹-۲۵۲). از نظر دوتوکویل که آرای او درباره رابطه مذهب و سیاست حائز اهمیت است. دینداران می‌توانند دارای یک فرهنگ دموکراتیک باشند و یا در برابر آن مقاومت کنند. وی با بررسی دو نظام اجتماعی در آمریکا و فرانسه نشان می‌دهد که چگونه روحیه دینی در آمریکا موافق به ایجاد یک نظام و فرهنگ سیاسی دموکراتیک شده است و چگونه این روحیه دینی

1. David Émile Durkheim
2. Aroon

در فرانسه در راه شکل‌گیری یک نظام و فرهنگ سیاسی دموکراتیک مانع ایجاد کرده است (کشاورز و دیگران، ۱۳۹۴: ۲۵). در این راستا به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین عوامل و طرح‌واره‌هایی که بر روی رفتار انتخاباتی افراد تأثیر می‌گذارد، جهت‌گیری دینی و دینداری افراد است (جونز و لیل^۱، ۲۰۰۱: ۷۵۱-۷۵۰). در طول تاریخ، پیروی از افراد دارای اقتدار کاریزماتیک یک الگوی رفتاری بوده است. در اصل، مشروعیت این اقتدار در هرگونه نظام سیاسی عامل مهم اطاعت مردمان است. اقتدار کاریزماتیک و نقش اساسی آن در بسیج سیاسی-اجتماعی تنها به عرصه سیاست محدود نبوده است؛ سران قبایل و روستاها و نیز روحانیون و رهبران مذهبی ادیان توحیدی در ایران، در شمار بزرگترین ارکان تنظیم‌کننده و هدایت‌کننده رفتار سیاسی-اجتماعی بوده‌اند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی نقش روحانیت و نهادهای وابسته به آن در تشویق شهروندان ایرانی به مشارکت، غیرقابل انکار است (بصیری و شادیوند، ۱۳۸۰: ۱۹۱). هرچند در برخی از تحقیقات با عناوین مختلف، دین‌داری را عاملی مثبت در توسعه فرهنگ سیاسی می‌دانند، تحقیقات دیگری دین‌داری را عاملی بی‌تأثیر، ضعیف و یا منفی در توسعه فرهنگ سیاسی می‌دانند. بالاخره برخی از تناقض‌ها در تحقیقات، ناظر بر آن است که متن و تعالیم اسلامی نشان از اثر مثبت آموزه‌های دینی بر بعد تساهل سیاسی فرهنگ سیاسی دارد و در مقابل در تحقیقات دیگر، دین‌داری اثری منفی، ضعیف و خنثی بر فرهنگ سیاسی دارد (میرزایی و محسنی تبریزی، ۱۳۹۷: ۳۰).

• جامعه‌پذیری سیاسی:

رشد فرهنگ، همواره از طرق مختلفی که همگی در گذشته و تحولات تاریخی جامعه ریشه دارند صورت می‌گیرد. این ریشه‌ها را می‌توان در باورهای رایج میان مردم، میزان علم و دانش، شرایط طبیعی و جغرافیایی، وضعیت تاریخ سیاسی-اجتماعی جستجو کرد (رفیع‌فر، ۱۳۷۵: ۶۳). شاید به دلیل همین تأکید بر یادگیری در این رهیافت فرهنگی است که بعضاً آن را نظریه یادگیری اجتماعی نیز می‌نامند. در این نظریه، شهروندان ارزش‌های معین را از فرهنگ سیاسی‌ای که ایشان در آن جامعه‌پذیر شده‌اند فرا می‌گیرند و این‌ها به نوبه خود، رفتار سیاسی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. نظریه یادگیری اجتماعی پیش‌بینی می‌کند که تفاوت‌پذیری‌ها در مشارکت سیاسی، منتج از ارزش‌ها، اعتقادات و احساساتی درباره سیاست است که مردم در فرایند جامعه‌پذیری سیاسی و عمدتاً در سنین کودکی و نوجوانی آن‌ها را کسب می‌کنند (مک‌آلیستر و مک‌آلیستر^۲، ۱۹۹۲: ۷۲-۲۷۰). پژوهش‌های آلموند و همکارانش با تأکید بر مفهوم اجتماعی شدن یکی از بهترین پژوهش‌ها در عرصه تحلیل‌های مربوط به فرهنگ سیاسی است. وی در بحث اجتماعی شدن بیان می‌کند که رفتار سیاسی به‌گونه چشم‌گیر، برخاسته از اجتماعی شدن سیاسی است؛ بدین‌سان که در فرایند

1. Jones and Leal

2. McAlister, I. and Makkai

اجتماعی شدن سیاسی، افراد در جامعه‌ای معین با نظام سیاسی آشنا می‌شوند و تا اندازه زیادی دریافت‌شان از سیاست و واکنش‌هایشان به پدیده‌های سیاسی تعیین می‌شود و به کمک آن، دانش سیاسی، ارزش‌های سیاسی و باورهای سیاسی را درباره موضوعات معینی کسب می‌کنند. از این رو می‌توان به روشنی آثار و نمودهای اجتماعی شدن سیاسی را در رفتارهای گوناگون سیاسی و اجتماعی از رأی دادن گرفته تا پشتیبانی از احزاب سیاسی و... دید (عالی‌زاد، ۱۳۸۴: ۱۳۸). بنابراین در صورتی که در درون گروه‌های اجتماعی، هنجارهای مؤثر و نیرومندی مبنی بر اینکه فرد باید منافع شخصی را رها کرده و به سود جمع عمل کند ایجاد شود سرمایه اجتماعی شکل خواهد گرفت (نوابخش، ۱۳۸۷: ۳۰).

• بسیج توده (موج جمعیتی):

در نتیجه بسیج سیاسی، طبقات پایین جامعه به درون حوزه‌های سیاسی راه پیدا می‌کنند. مشارکت در جامعه توده‌ای گروهی و خودجوش، یعنی مبتنی بر علائق و منافع صنفی نیست بلکه بسیج‌گرایانه و برانگیخته شده است. جنبش توده‌ای همبستگی سیاسی تازه‌ای در جامعه ایجاد می‌کند که گرچه از لحاظ عاطفی شدید است لیکن کاذب، سطحی و گذراست. (بشیریه، ۱۳۹۱: ۳۳۳). بسیج مردمی یا موج جمعیتی در بعضی از موارد شبیه جماعت است. جماعت ابتدایی‌ترین و ناپایدارترین گروه اجتماعی است و ویژگی‌های آن عبارت است از:

- ۱- وجود ارتباط یا تماس موقت و قابل از هم گسیختن میان افراد.
- ۲- گروه شکل یا سازمان خاصی ندارد.
- ۳- افراد به شدت تابع احساسات و هیجانات آنی هستند.
- ۴- در مواردی عقل و منطق کافی و عادی برانبوه خلق حکومت نمی‌کند.
- ۵- هیجانات و احساسات سرعت زیاد دارند و قابلیت همه‌گیری وجود دارد.
- ۶- افراد در این موقعیت فرصت مطالعه و تفکر کافی پیرامون آنچه انجام می‌دهند را ندارند.
- ۷- افراد شخصیت و مقام فردی خویش را پس از پیوستن به گروه تا حدودی فراموش می‌کنند (محسنی، ۱۳۸۷: ۱۴۵).

پیش‌بینی ناپذیر بودن کنش‌های سیاسی جامعه مورد پژوهش، هم در زمینه شرکت در انتخابات و هم گرایش یکباره به سمت کاندیدی خاص، در قالب موج سیاسی جمعیت یا بسیج توده، در ادوار مختلف انتخابات به‌ویژه انتخابات دوره دهم و یازدهم مجلس شورای اسلامی در این منطقه قابل مشاهده بود. هرچند کارشناسان امر، نسبت به بروز چنین رفتارهایی جواب منطقی و قانع‌کننده یافت نکردند، اما بروز چنین کنش‌هایی، اغلب متأثر از خصیصه‌های فرهنگی جامعه در سطح کلان و خرد بوده که در آن غلبه ذهن‌گرایی بیشتر از عمل‌گرایی، عدم تعادل بین ابعاد عینی و ذهنی کنش و فردگرایی به‌جای جمع‌گرایی است که خود سبب ترویج نوعی فرهنگ توده‌ای می‌گردد که در آن اصالت احساسات به جای عقل، اصالت منافع فردی و گروهی به جای منافع

جمعی، اصالت منافع آنی به جای منافع آتی و... مشاهده و بروز داده می‌شود. در چنین حالتی کنش‌های سیاسی مردم که بایستی در سطح درونی و بیرونی با روال منطقی و عقلانی صورت پذیرد، اغلب با احساسات، شور و هیجان همراه شده که تأثیر شدید و کوتاه‌بردی بر نتیجه انتخابات دارد.

۲.۲. پیشینه تجربی تحقیق:

شهرام محمدی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش گروه‌های قومی در انتخابات مجلس شورای اسلامی اسلام آبادغرب و دالاهو، در پی آن است که میزان تأثیرگذاری و نقش قومیت‌ها را در حوزه انتخابیه مذکور با استفاده از آمارهای موجود و مقایسه آن‌ها بررسی کند. یافته‌های تحقیق نشانگر آن است که در شهرستان‌هایی که قومیت‌ها و طوایف به مفهوم واقعی آن گستره فعالیت دارند عامل موثر در انتخاب نماینده بوده و در بسیاری از استان‌های ایران رویکردهای ایدئولوژیک مذهبی، قومی و قبیله‌ای نقش اساسی دارد.

بررسی تجربی محمدرضا طالبان و مهدی میرزایی (۱۳۸۹) در دانشگاه تربیت مدرس نشان‌دهنده آن است که میزان دینداری، اثرمعناداری بر رفتار انتخاباتی دارد. به این صورت که میزان دینداری بیشتر، به رأی دادن به اصولگرایان و مشارکت بالاتر در انتخابات منجر می‌شود و میزان دینداری کمتر، موجب رأی دادن به اصلاح‌طلبان و مشارکت کمتر در انتخابات می‌شود. مرتضی اصلاحچی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان، پیش‌بینی ناپذیر بودن کنش‌های سیاسی ایرانیان به بررسی حضور مردم ایران در انتخابات‌های مختلف پرداخته و با اشاره به کنش‌های سیاسی مردم، نقش جامعه‌پذیری سیاسی، سرمایه‌اجتماعی موجود، وجود احزاب و انجمن‌ها و درکنار آن، پایین بودن بینش و دانش سیاسی مردم را عامل چنین رفتارهایی می‌داند.

احمد و نادرشوهانی (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان سنجش و تحلیل میزان تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی مردم (شهرایلام) با روش توصیفی-همبستگی مبتنی بر پیمایش انجام دادند که یافته‌های تحقیق نشان داد که میان اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی میان مردم و انسجام و همبستگی اجتماعی و مشارکت سیاسی رابطه معنادار وجود دارد. و به هر میزان که از سطح خویشاوندان، همکاران، همشهریان و هموطنان حرکت کنیم از میزان سرمایه و اعتماد اجتماعی کاسته می‌شود.

هافمن و دود^۱ (۲۰۰۸) براساس یافته‌های پژوهش خود استدلال می‌کنند افرادی که دارای جهت‌گیری مذهبی قوی‌تری هستند، از نظر معرفت سیاسی نیز در سطح بالایی قرار دارند و دین و مذهب تأثیر قابل ملاحظه‌ای در رفتارهای انتخاباتی این افراد دارد. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که هر دو مذهب اسلام و مسیحیت افراد را به مشارکت سیاسی فرا می‌خواند اما مشارکت در بین افراد مسلمان بیشتر از افراد مسیحی بوده است.

برانتون^۱ (۲۰۰۹) در پژوهش خود، اهمیت نژاد و قومیت را در انتخابات مقدماتی کنگره آمریکا بررسی کرد. نتایج به دست آمده نشان داد نژاد و قومیت منطقه‌ای با تعیین نامزد متعلق به گروه‌های اقلیت، به طور حتم مرتبط است. علاوه بر این، وجود نامزدهای انتخاباتی متعلق به گروه‌های اقلیت بر رقابت انتخاباتی در انتخابات مقدماتی تأثیرگذار هستند. همچنین وجود نامزدهای امریکایی-آفریقایی به رقابت بیشتر در دولت‌های دموکراتیک منجر خواهد شد.

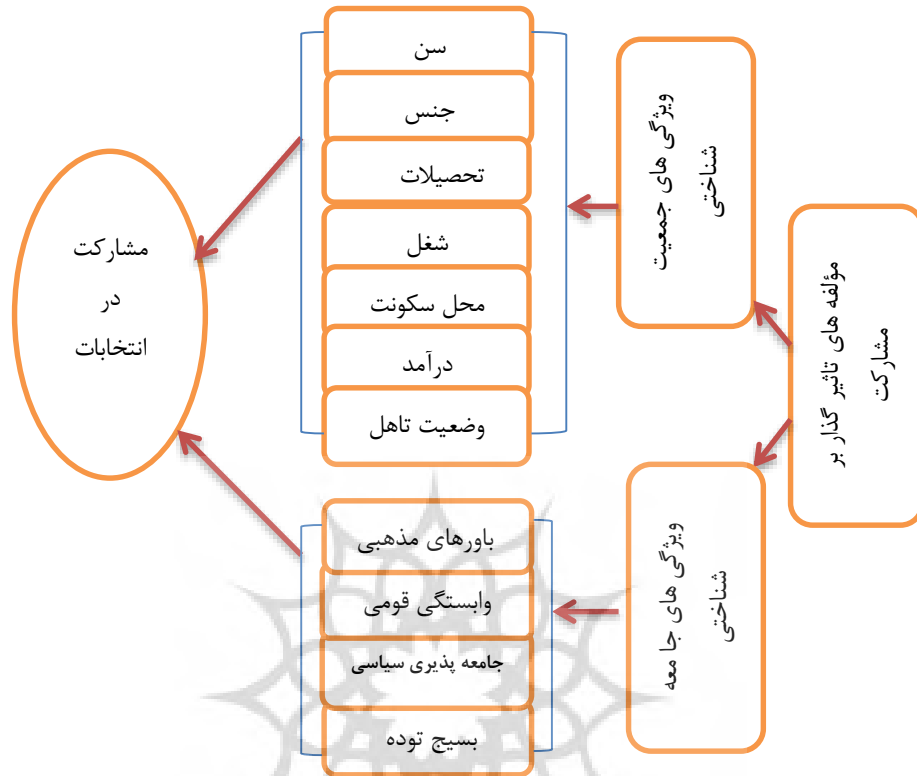
۳.۲. فرضیه‌های پژوهش:

- ۱) میزان دین‌داری شهروندان، بر میزان مشارکت آن‌ها در انتخابات تأثیر دارد.
- ۲) میزان وابستگی قومی و طایفه‌ای شهروندان، بر میزان مشارکت آن‌ها در انتخابات تأثیر دارد.
- ۳) میزان جامعه‌پذیری سیاسی افراد، بر میزان مشارکت آن‌ها در انتخابات تأثیر دارد.
- ۴) حرکت موج جمعیت (بسیج توده) به سمت کاندیداها، بر میزان مشارکت آن‌ها در انتخابات تأثیر دارد.

۴.۲. مدل نظری تحقیق:

بر اساس نظرات اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی، عوامل متعددی در مشارکت سیاسی به طور عام و شرکت در انتخابات به طور خاص دخیل هستند که با توجه به جمع‌بندی این تحلیل‌ها به دو دسته ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و جامعه‌شناختی در قالب مدل نظری زیر اشاره می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۳. روش‌شناسی

پژوهش حاضر، با رویکرد کمی و با استفاده از روش پیمایشی انجام گرفت. از لحاظ هدف جزو تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود. جامعه آماری این پژوهش در زمان انتخابات یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی در اسفند ماه ۱۳۹۸، ساکنین بالای ۱۸ سال شهرستان‌های بویراحمد و دنا، در استان کهگیلویه و بویراحمد، با جمعیتی بالغ بر ۲۶۰ هزار نفر بود که با استفاده از فرمول آماری کوکران و با سطح اطمینان ۹۵ درصد، حجم نمونه‌ای برابر با ۳۸۴ نفر از افراد، طبقات و قشرهای مختلف اجتماعی بدست آمد. با توجه به ماهیت موضوع، ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می‌باشد که برای دستیابی به روایی قابل قبول، در اختیار استادان دانشگاه، صاحب‌نظران و متخصصین مربوطه قرار گرفت. و نیز برای اطمینان از پایایی ابزار تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. برای دستیابی به این ضریب، تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه را به عنوان نمونه بین گروه آزمایشی توزیع کرده و پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های مذکور، نتایج زیر بدست آمد.

جدول شماره ۱. محاسبه ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای مستقل و وابسته

ردیف	متغیر	میزان آلفای کرونباخ
۱	تعلقات مذهبی	۰/۸۳
۲	وابستگی قومی	۰/۷۶
۳	جامعه پذیری سیاسی	٪۸۸
۴	موج جمعیتی - بسیج توده	۰/۹۳
۵	مشارکت در انتخابات	۰/۸۴

جهت توزیع پرسشنامه و جمع آوری اطلاعات، با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای، منطقه و محلات موردنظر در این دوشهرستان مشخص شدند و در مرحله بعدی از طریق نمونه‌گیری سیستماتیک، چگونگی انتخاب و توزیع پرسشنامه مشخص شد تا کل افراد جامعه شانس برابری برای حضور در نمونه‌گیری داشته باشند. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار Spss و جهت طراحی مدل‌ها و الگوها از نرم‌افزار Amos استفاده شد.

جدول شماره ۲. تعاریف عملیاتی

متغیر	ابعاد	مولفه	سوالات (تا چه میزان)
تعلقات مذهبی	الف- دین داربودن ب- منتسب بودن به دین	۱- سادات بودن ۲- روحانی بودن ۳- انجام مناسک و ظاهر مذهبی داشتن	۱- شرکت در انتخابات یک وظیفه شرعی و الهی است؟ ۲- انجام مناسک مذهبی و حفظ ظواهر دینی باعث رأی دادن شما به کاندید مورد نظر خواهد شد؟ ۳- سید یا روحانی بودن کاندید، در انتخاب کاندیدای مورد نظر شما نقش داشته است؟ ۴- دفاع از ارزش های دینی و داشتن برنامه های مذهبی، باعث جلب توجه شما به سمت کاندیدای مورد نظرتان شد؟
وابستگی قومی	-نسبت ایلی، طایفه‌ای داشتن	۱- پیوند نسبی، سببی ۲- محل زندگی ۳- گویش لهجه مشترک	۱- ارتباطات خویشاوندی با کاندیدای مورد نظر، در انتخاب شما، نقش داشته است؟ ۲- در انتخاب کاندیداها انتساب ایلی و هم طایفه ای بودن از اولویت های من است؟ ۳- خویشاوندان شما در صورت نامزد یکی از افراد طایفه از او حمایت می کنند؟ ۴- شایستگی کاندیداها اولویت شما برای مشارکت در انتخابات و طرفداری از یک کاندید است؟
جامعه پذیری سیاسی	الف- مشارکت داشتن ب- عدم مشارکت	۱- احساس دین به کشور ۲- عقاید کاندیداها و موضع سیاسی آنان ۳- کسب موقعیت شغلی و...	۱- خود را مؤلف به شرکت در انتخابات می دانید؟ ۲- کسب اطلاعاتی در مورد عقاید کاندیداها و موضوعات سیاسی قبل از رأی دادن، در انتخاب کاندید مورد نظرتان، نقش داشته است؟ ۳- یکی از راه های مهم آبادانی، پیشرفت و ثبات کشور شرکت در انتخابات است؟ ۴- از طریق مشارکت در انتخابات میتوان پله های ترقی فردی و اجتماعی را طی کرد؟
موج جمعیتی (بسیج توده)	-گرایش یکباره جمعیت	۱- تعداد طرفداران ۲- نتایج نظرسنجی	۱- هرچه تعداد طرفداران یک کاندیدا بیشتر باشد تمایل مردم برای رأی دادن به او، بیشتری شود؟ ۲- نتایج نظرسنجی ها، وبلا یا بودن آمار طرفداران یک کاندید، باعث حمایت شما از او شد؟ ۳- از ابتدا نظراتان روی کاندیدای دیگری بود ولی وقتی متوجه شدید در روزهای پایانی انتخابات، مردم به سمت این کاندید گرایش بیشتری دارند نظراتان تغییر کرد.

۴. یافته‌ها

در این قسمت در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا نتایج تحقیق ارائه و سپس به آزمون فرضیه‌ها اشاره می‌گردد.

۱.۴. آمار توصیفی:

جدول شماره ۳. فراوانی برحسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۱۷۰	۴۴/۳
مرد	۲۱۴	۵۵/۷
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که؛ از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۱۷۰ نفر معادل ۴۴/۳ درصد زن و ۲۱۴ نفر معادل ۵۵/۷ درصد مرد بوده‌اند.

جدول شماره ۴. فراوانی برحسب سن

گروه‌های سنی	فراوانی	درصد
کمتر از ۲۴ سال	۷۰	۱۸/۲
۲۵ تا ۳۴ سال	۱۱۴	۲۹/۷
۳۵ تا ۵۰ سال	۱۱۹	۳۱/۰
بالاتر از ۵۰ سال	۸۱	۲۱/۱
کل	۳۸۴	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول شماره ۴، توزیع فراوانی سن پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که؛ از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۷۰ نفر معادل ۱۸/۲ درصد کمتر از ۲۴ سال، ۱۱۴ نفر معادل ۲۹/۷ نفر ۲۵ تا ۳۴ سال، ۱۱۹ نفر معادل ۳۱ درصد ۳۵ تا ۵۰ سال و ۸۱ نفر معادل ۲۱/۱ درصد، بالاتر از ۵۰ سال بوده‌اند.

جدول شماره ۵. فراوانی برحسب وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	فراوانی	درصد
مجرد	۱۱۲	۲۹/۲
متاهل	۲۷۲	۷۰/۸
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان گونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می شود، توزیع فراوانی وضعیت تأهل پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که؛ از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۱۱۲ نفر معادل ۲۹/۲ درصد مجرد و ۲۷۲ نفر معادل ۷۰/۸ درصد متاهل بوده اند.

جدول شماره ۶. فراوانی برحسب میزان تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
بی سواد	۲۱	۵/۵
سیکل	۴۲	۱۰/۹
دیپلم	۵۶	۱۴/۶
فوق دیپلم و لیسانس	۱۴۳	۳۷/۲
فوق لیسانس و بالاتر	۱۲۲	۳۱/۸
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان گونه که از اطلاعات جدول شماره ۶ مشاهده می شود، توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که، از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۲۱ نفر معادل ۵/۵ درصد بی سواد، ۴۲ نفر معادل ۱۰/۹ درصد سیکل، ۵۶ نفر معادل ۱۴/۶ درصد دیپلم، ۱۴۳ نفر معادل ۳۷/۲ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۱۲۲ نفر معادل ۳۱/۸ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده اند.

جدول شماره ۷. فراوانی بر اساس محل سکونت

محل سکونت	فراوانی	درصد
شهر	۲۵۷	۶۶/۹
روستا	۱۲۷	۳۳/۱
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان گونه که در جدول شماره ۷ مشاهده می شود، توزیع فراوانی محل سکونت پاسخگویان در این پژوهش، حاکی از آن است که؛ از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۲۵۷ نفر معادل ۶۶/۹ درصد شهرنشین و ۱۲۷ نفر معادل ۳۳/۱ درصد روستا نشین بوده اند.

جدول شماره ۸. فراوانی برحسب وضعیت شغلی

وضعیت شغلی	فراوانی	درصد
بیکار	۶۳	۱۶/۴
شاغل	۵۷	۱۴/۸
شغل آزاد	۸۵	۲۲/۱
کارمند دولت	۱۲۲	۳۱/۸
شغل خصوصی	۵۷	۱۴/۸
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان گونه که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌شود، توزیع فراوانی وضعیت شغلی پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که؛ از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۶۳ نفر معادل ۱۶/۴ درصد بیکار، ۵۷ نفر معادل ۱۴/۸ درصد شاغل، ۸۵ نفر معادل ۲۲/۱ درصد دارای شغل آزاد، ۱۲۲ نفر معادل ۳۱/۸ درصد کارمند دولت و ۵۷ نفر معادل ۱۴/۸ درصد دارای شغل خصوصی هستند.

جدول شماره ۹. فراوانی برحسب میزان درآمد

میزان درآمد	فراوانی	درصد
۱ تا ۱ میلیون تومان	۶۳	۱۶/۴
۱ تا ۳ میلیون تومان	۵۶	۱۴/۶
۳ تا ۵ میلیون تومان	۱۱۳	۲۹/۴
۵ تا ده میلیون تومان	۱۰۹	۲۸/۴
ده میلیون به بالا	۴۳	۱۱/۲
کل	۳۸۴	۱۰۰

همان گونه که در جدول شماره ۹ مشاهده می‌شود، توزیع فراوانی وضعیت درآمد پاسخگویان در این پژوهش، حاکی از آن است که از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان، ۶۳ نفر معادل ۱۶/۴ درصد درآمد کمتر از ۱ میلیون تومان، ۵۶ نفر معادل ۱۴/۶ درصد بین یک تا سه میلیون تومان، ۱۱۳ نفر معادل ۲۹/۴ درصد سه تا پنج میلیون تومان، ۱۰۹ نفر معادل ۲۸/۴ درصد، پنج تا ده میلیون تومان، ۴۳ نفر معادل ۱۱/۲ درصد بالاتر از ده میلیون تومان درآمد داشته‌اند.

۲.۴. آمار استنباطی:

جدول شماره ۱۰. آزمون نرمالیتی کولموگروف اسمیرونووف

کولموگروف اسمیرونووف			آزمون نرمالیتی
سطح معنی داری	درجه آزادی	آماره‌ها	
۰/۰۰۱	۳۸۳	۱/۹۶	تعلقات مذهبی
۰/۰۰۰۱	۳۸۳	۳/۴۹	وابستگی قومی قبیله ای
۰/۰۰۰۱	۳۸۳	۳/۱۸	جامعه‌پذیری سیاسی
۰/۰۰۰۱	۳۸۳	۳/۵۳	انبوه‌خلق
۰/۰۲	۳۸۳	۱/۸۴	مشارکت در انتخابات

با توجه به آزمون نرمالیتی جدول شماره ۱۰ در تمامی متغیرهای تحقیق، سطح معنی داری کمتر از (۰/۰۵) (تعلقات مذهبی = ۰/۰۰۱؛ وابستگی قومی و قبیله‌ای = ۰/۰۰۰۱؛ رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی = ۰/۰۰۴؛ احزاب و انجمن‌ها = ۰/۰۰۰۱؛ سرمایه اجتماعی = ۰/۰۴، جامعه‌پذیری سیاسی = ۰/۰۰۰۱، انبوه خلق = ۰/۰۰۰۱ و مشارکت در انتخابات = ۰/۰۲) و بصورت غیر نرمال توزیع شده‌اند.

جدول شماره ۱۱. میانگین و واریانس شاخص‌های گرایش مرکزی

واریانس	میانگین	شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی
۱/۵۰	۳/۱۱	تعلقات مذهبی
۱/۰۷	۳/۶۶	وابستگی قومی قبیله ای
۱/۰۲	۲/۹۵	رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی
۰/۷۸۶	۲/۱۶	احزاب و انجمن‌ها
۰/۷۸۶	۲/۹۲	سرمایه اجتماعی
۰/۸۷۶	۰/۷۶۸	مشارکت در انتخابات

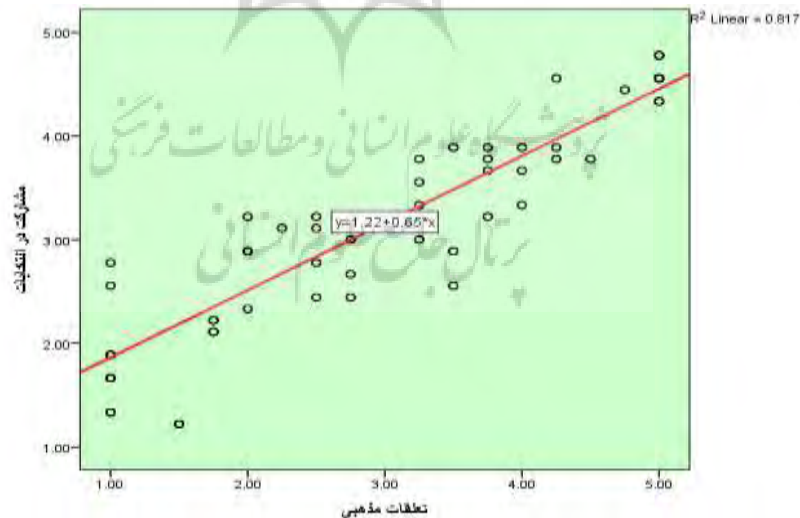
با توجه به اینکه داده‌های تحقیق بصورت غیر نرمال توزیع شده‌اند جهت سنجش میزان همبستگی بین متغیرها، از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده می‌نماییم.

لذا با توجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه‌ای اسپیرمن فوق، سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و حاکی از ارتباط معنی‌داری بین تعلقات مذهبی به عنوان متغیر مستقل و مشارکت درانتخابات به عنوان متغیر وابسته است. همچنین میزان همبستگی ۰/۹۰۲ گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی بسیار قوی و نزدیک به همبستگی کامل بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد. ولذا این فرضیه تایید می‌شود. در نمودار خطی رگرسیونی زیر نیز مشاهده می‌کنیم که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد.

جدول شماره ۱۲. تاثیر تعلقات مذهبی بر میزان مشارکت در انتخابات

آزمون همبستگی				
تعلقات مذهبی	مشارکت در انتخابات		میزان همبستگی	رتبه‌ای اسپیرمن
	مشارکت در انتخابات	تعلقات مذهبی		
**۰.۹۰۲	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	میزان همبستگی	رتبه‌ای اسپیرمن
.۰۰۰	.	.	سطح معنی‌داری	
۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	تعداد	
۱,۰۰۰	**۰.۹۰۲	۱,۰۰۰	میزان همبستگی	
.	.۰۰۰	.	سطح معنی‌داری	
۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	تعداد	

نمودار خطی رگرسیون ۱. رابطه بین تعلقات مذهبی و مشارکت در انتخابات

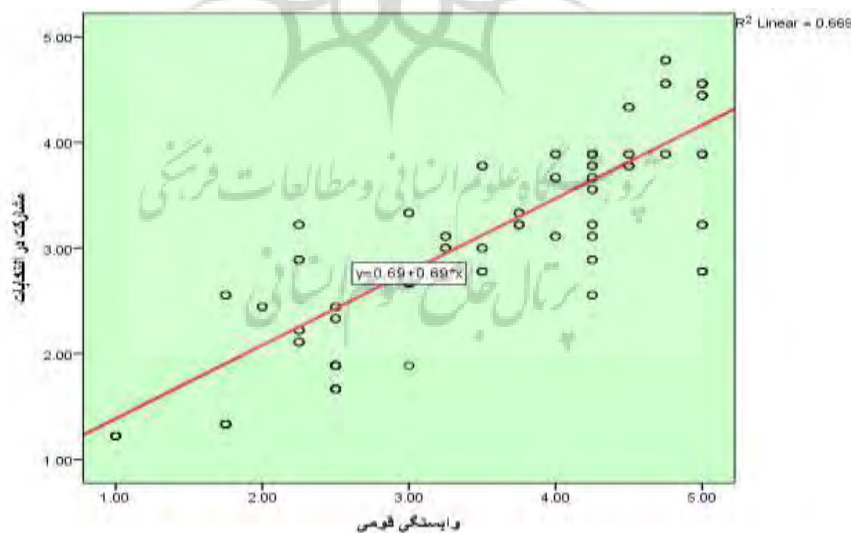

جدول شماره ۱۳. تاثیر وابستگی قومی بر میزان مشارکت در انتخابات

آزمون همبستگی			
وابستگی قومی	مشارکت در انتخابات		
**۰.۷۸۵	۱,۰۰۰	میزان همبستگی	مشارکت در انتخابات
.۰۰۰	۰	سطح معنی داری	
۳۸۴	۳۸۴	تعداد	
۱,۰۰۰	**۰.۷۸۵	میزان همبستگی	وابستگی قومی
.	.۰۰۰	سطح معنی داری	
۳۸۴	۳۸۴	تعداد	

با توجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه‌ای اسپیرمن فوق، سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و حاکی از ارتباط معنی دار بین وابستگی قومی، ایلی و مشارکت در انتخابات است. همچنین میزان همبستگی ۰/۷۸۵ گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی بسیار قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد. ولذا این فرضیه تایید می‌شود. در نمودار خطی رگرسیونی زیر نیز مشاهده می‌کنیم که رابطه مستقیم و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

نمودار خطی رگرسیون ۲. رابطه بین وابستگی قومی و مشارکت در انتخابات

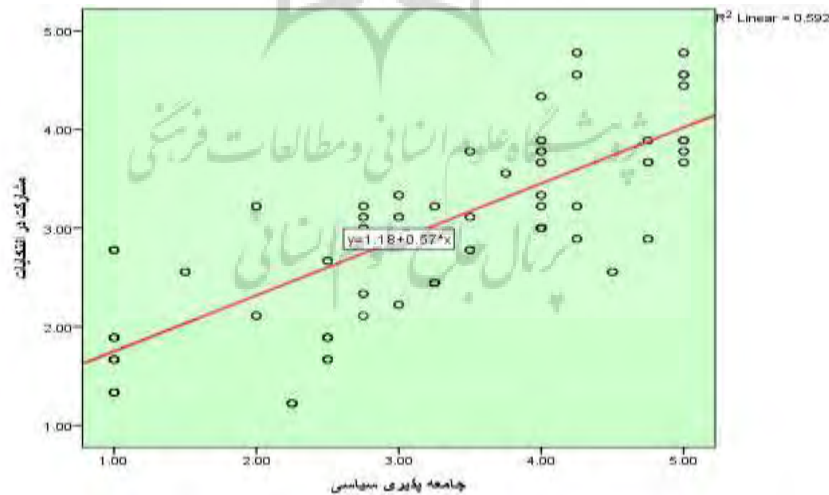

جدول شماره ۱۴. تاثیر جامعه‌پذیری سیاسی بر میزان مشارکت در انتخابات

آزمون همبستگی				
جامعه‌پذیری سیاسی	مشارکت در انتخابات			
**۰.۷۸۳	۱,۰۰۰	میزان همبستگی	مشارکت در انتخابات	رتبه‌ای اسپیرمن
.۸۸۸	۰	سطح معنی‌داری		
۳۸۴	۳۸۴	تعداد	جامعه‌پذیری سیاسی	
۱,۰۰۰	**۰.۷۸۳	میزان همبستگی		
.	.۰۰۰	سطح معنی‌داری		
۳۸۴	۳۸۴	تعداد		

با توجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه‌ای اسپیرمن فوق، سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و حاکی از ارتباط معنی‌داری بین جامعه‌پذیری سیاسی و مشارکت در انتخابات است. همچنین میزان همبستگی ۰/۷۸۳ گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی بسیار قوی بین متغیر مستقل جامعه‌پذیری سیاسی و متغیر وابسته مشارکت سیاسی در انتخابات وجود دارد و لذا این فرضیه نیز تایید می‌شود. در نمودار خطی رگرسیونی زیر نیز مشاهده می‌کنیم که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد.

نمودار خطی رگرسیون ۳. رابطه بین جامعه‌پذیری سیاسی و مشارکت در انتخابات

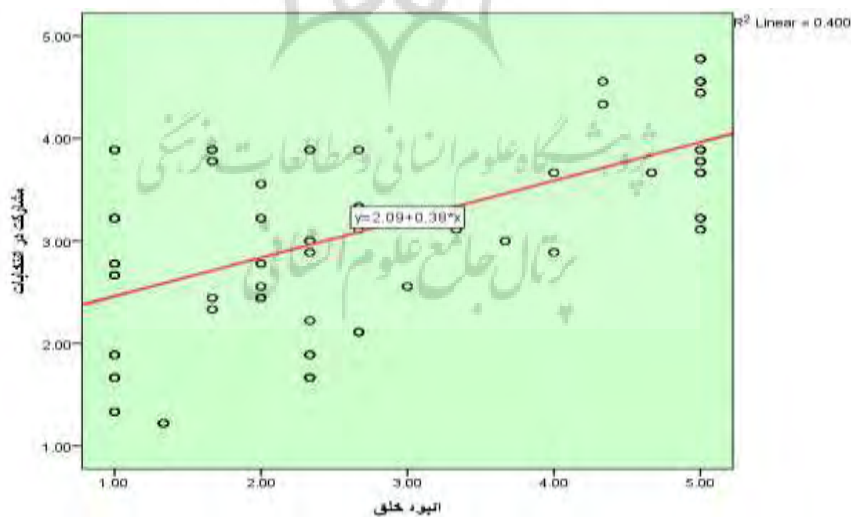

جدول شماره ۱۵. تاثیر بسیج توده (موج جمعیت) بر میزان مشارکت در انتخابات

آزمون همبستگی			
بسیج توده	مشارکت در انتخابات		
۰.۷۷۷	۱,۰۰۰	میزان همبستگی	مشارکت در انتخابات
۰.۰۰۰	۰	سطح معنی داری	
۴۴۴	۳۸۴	تعداد	
۰.۰۰۰۰۰	۰.۵۷۷**	میزان همبستگی	(بسیج توده)
.	۰.۰۰۰	سطح معنی داری	
۰۰۰	۳۸۴	تعداد	

با توجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه‌ای اسپیرمن فوق، سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک تر بوده و حاکی از ارتباط معنی دار بین بسیج توده به عنوان متغیر مستقل و مشارکت در انتخابات به عنوان متغیر وابسته است. همچنین میزان همبستگی ۰/۵۷۷ گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد و لذا این فرضیه نیز تایید می شود. در نمودار خطی رگرسیونی نیز مشاهده می کنیم که رابطه مستقیم و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

نمودار خطی رگرسیون ۰.۴ رابطه بین بسیج توده و مشارکت در انتخابات

۵. بحث و نتیجه‌گیری

انتخابات، میدانی برای حضور مردم در عرصه‌ی سیاسی است و آنچه می‌تواند این حضور را مؤثر و کارآمد نماید، گزینش آگاهانه است. بنابراین باید تلاش شود ضمن توجه به آموزش سیاسی مردم، همانگونه که هابرماس نیز گفته است، حوزه‌های عمومی و گسترش فضاهای ارتباطی بین افراد، که پایه اصلی شکل‌گیری فرهنگ سیاسی و دموکراتیک کردن قدرت سیاسی است در جامعه تقویت شود.

در تحقیق حاضر، چهار فرضیه مطرح شد که همه فرضیات مذکور تأیید شدند. یکی از این فرضیات تأثیر تعلقات مذهبی و باورهای دینی بر مشارکت انتخاباتی بود که طبق مشاهدات و پژوهش‌های انجام شده یکی از عوامل مهم ایجاد انگیزه جهت مشارکت سیاسی مردم استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد. این یافته با یافته‌های پژوهش‌های ذکر شده در پیشینه تحقیق هم‌سو است. با توجه به اینکه مردم استان کهگیلویه و بویراحمد به خصوص مردم شهرستان‌های مورد پژوهش، صددرصد شیعه بوده و نیز بخش اعظمی از مردم این منطقه از تیره سادات هستند؛ کنش‌های فردی، اجتماعی و سیاسی مردم این مناطق غالباً متأثر از دین و ارزش‌های دینی است. بخش زیادی از مردم، حضور در انتخابات را به‌عنوان نوعی وظیفه شرعی محسوب می‌کنند و لذا درصد مشارکت سیاسی مردم در ادوار مختلف انتخابات نشان می‌دهد که همیشه جزو مناطق با مشارکت بالا بوده و دین به عنوان یک مؤلفه تأثیرگذار در فرایند انتخابات و کنش‌های سیاسی مردم این ناحیه نقش اساسی دارد. بنابراین ضرورت دارد ضمن احترام به این دیدگاه و ارزشمند دانستن آن، که خود یک سرمایه اجتماعی گرانبها تلقی می‌شود تلاش شود این جایگاه، با رفتارهای غلط و کنش‌های انتخاباتی ناپسند، تضعیف نشود. اما در خصوص آرای قومی، ایلی و طایفه‌ای، چنانچه از نتیجه تحقیق مشخص است بعد از عامل مذهبی، بیشترین تأثیر را در کنش‌های سیاسی مردم این منطقه به ویژه مشارکت در انتخابات دارد. لذا ضمن اینکه این یافته با نتایج پژوهش‌های ذکر شده هم‌سو می‌باشد باید اذعان نمود وابستگی بیش از حد یک جامعه به هویت و قومیت خود، هرچند ممکن است باعث اتحاد برای پیروزی در انتخابات و یا مقابله با تهاجم‌های پیش آمده شود اما تا زمانی که مفهوم شهروندی و حق و تکلیف نهادینه نگردد، صرف حضور در انتخابات و مشارکت بالا، نمی‌تواند مظهر پیشرفت و ترقی یک جامعه باشد. حقوق شهروندی، شهروند بودن فرد است. شهروند بودن به معنای حضور سیاسی داشتن و مشارکت در تنظیم شهروندی و رابطه حق و تکلیف است. و عمده‌ترین معیار بهره‌مندی از حق و تکلیف، در نظام قانون و اراده حاکم و سپس مطیع قانون بودن است. بدین ترتیب قوم، نژاد، قبیله، طبقه، و مذهب نمی‌تواند منشاء حق و امتیازی شمرده شود. حق و تکلیف برپایه حضور شهروند و صلاحیت و توانایی فنی و علمی وی در سرویس‌دهی عمومی ارزیابی و مشخص می‌شود (نوابخش، ۱۳۸۵: ۱۶). پیشنهاد می‌شود ضمن دوری از افتادن در ورطه قوم و طایفه‌گرایی، نمایندگان که از پایگاه قومی و طایفه‌ای برخوردار

هستند، ممکن است به دلیل توجه بیشتر به منطقه، ایل، طایفه یا اشخاصی خاص در نتیجه رشد انتظارات (داخل و یا خارج از محدوده قومی) به مرور دچار افت اقبال عمومی شوند، لذا در نظر داشته باشند که در انجام وظایف و مسئولیت‌های خویش جانب عدالت، انصاف و شایسته‌گزینی را رعایت نموده تا به تدریج زمینه‌های تغییر دیدگاه جامعه نسبت به مشارکت سیاسی و اجتماعی، آگاهانه و عقلانی‌تر شود. هرچند با توجه به ویژگی‌های خاص جامعه مورد پژوهش، مردم به طرز قابل ملاحظه‌ای سیاسی هستند اما سیاسی بودن بخشی از آنان برآمده از دانش و آگاهی سیاسی نبوده و صرفاً محدود به جهت‌گیری‌های ایلی و طایفه‌ای و طرح انتقادهای سوگیرانه و جهت دار است. ایجاد موج جمعیتی و چرخش ناگهانی از یک کاندید به سمت کاندیدی دیگر، از نشانه‌های این مدعاست. از آنجا که بقا و استمرار هر جامعه در گرو انتقال اعتقادات، آگاهی‌ها، بینش‌ها و ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی به آحاد جامعه است. توسعه همه جانبه کشور به حضور فعال شهروندانی آگاه به مسائل سیاسی و اجتماعی و حضور آن‌ها در عرصه‌های گوناگون اجتماعی به ویژه مشارکت سیاسی نیاز دارد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد نسبت به انجام اصولی و صحیح فرایند جامعه‌پذیری و انتقال هنجارها، آموزه‌ها و ارزش‌های اجتماعی، اخلاقی و سیاسی، اقدام گردد.

منابع

- احمدلو، حبیب (۱۳۸۱). بررسی رابطه میزان هویت ملی و هویت قومی در بین جوانان تبریز (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران، ایران.
- اکبری، حسین؛ و فخاری، روح‌الله (۱۳۹۶). «نقش قومیت در رفتار انتخاباتی اجتماعات چند قومیتی؛ مورد مطالعه: شهرستان بجنورد». *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۸ (۲): ۷۱-۹۰.
- امام جمعه زاده، سید جواد؛ و کریمی راد، جواد (۱۳۹۱). «تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر رفتار انتخاباتی با نگاهی به ایران». *مجله پژوهش‌های سیاسی*، ۱۲(۱): ۳۶-۹.
- آرون، ریمون (۱۳۸۲). *مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی* (مترجم: باقر پرهام). تهران: علمی و فرهنگی.
- بشیریه، حسین (۱۳۹۱). *جامعه‌شناسی سیاسی، نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی*. تهران: نی.
- بشیریه، حسین (۱۳۹۲). *گذار به دموکراسی*. تهران: نگاه معاصر.
- بصیری، محمد علی؛ و شادی‌وند، داریوش (۱۳۸۰). «رفتار انتخاباتی در جوامع مبتنی بر فرهنگ عشیره ای مطالعه موردی حوزه انتخابیه دهلران». *مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، ۱۶۸ و ۱۶۷: ۱۹۷-۱۹۰.
- چلبی، مسعود (۱۳۷۵). *جامعه‌شناسی نظم: تشریح نظری نظم اجتماعی*. تهران: نی.
- داوری، رضا (۱۳۷۶). *ناسیونالیسم و انقلاب*. تهران: دفتر پژوهش و برنامه‌ریزی فرهنگی.
- رفیع فر، جلال (۱۳۷۵). «آنتروپی اجتماعی و نقش آن در توسعه فرهنگی». *مجله نامه پژوهش*، پیش شماره ۱: ۶۸-۵۷.
- زارع، بیژن؛ و روهنده، مجید (۱۳۹۴). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت اجتماعی، سیاسی مطالعه ای در باب شهروندان بالای ۱۸ سال کرج». *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۹ (۲): ۸۷-۶۴.
- شوهانی، احمد؛ و شوهانی، نادر (۱۳۹۸). «سنجش و تحلیل میزان تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی مردم؛ مطالعه موردی: شهر ایلام». *مجله پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۹ (۴): ۲۵-۱.
- طالبان، محمدرضا؛ و میرزایی، مهدی (۱۳۸۹). «بررسی تجربی ارتباط سطوح دینداری با رفتار انتخاباتی دانشجویان». *دانشنامه علوم اجتماعی*، ۱ (۴): ۶۷-۳۳.
- عالی زاد، اسماعیل (۱۳۸۴). «فرهنگ سیاسی و جلوه‌های آن در انتخابات سراسری». *مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، ۲۱۶-۲۱۵: ۱۴۷-۱۳۶.
- علی محمدی، محبوبه (۱۳۹۱). «مشارکت انتخابات اقوام در ایران در پرتو سیاست رسانه ملی». *مجله مطالعات انتخابات*، (۱) ۱: ۱۴۱.
- کشاورز، زهرا سادات؛ ربانی خوراسگانی، علی؛ و ویزدخواستی، بهجت (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر دین داری بر گرایش به رفتار انتخاباتی شهروندان اصفهانی با تاکید بر نظام مردم‌سالاری دینی». *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۵۸ (۲): ۴۰-۱۷.
- لازارسفلد، پل اف؛ و برنارد، برلسون (۱۳۸۲). *انتخاب مردم، مردم چگونه در انتخابات ریاست جمهوری تصمیم‌گیری می‌کنند* (مترجم: محمد رضا رستمی). تهران: تیلور.
- محسنی، منوچهر (۱۳۸۷). *مقدمات جامعه‌شناسی*. تهران: دوران.

- محمدی، شهرام (۱۳۹۲). بررسی نقش گروه‌های قومی در انتخابات مجلس شورای اسلامی؛ مطالعه موردی: انتخابات نهمین دوره اسلام آباد غرب و دالاهو (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی؛ تهران، ایران.
- میرزایی، مهدی؛ و محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۹۷). «مدلی برای سنجش رابطه دین‌داری و فرهنگ سیاسی». *مجله پژوهش سیاست نظری*، ۱۰ (۲۳): ۲۷-۵۵.
- نوابخش، مهرداد (۱۳۸۵). «بررسی مفهوم شهر و شهروندی از دیدگاه جامعه‌شناسی». *مجله تخصصی جامعه‌شناسی*، ۲ (۱): ۱۱-۲۹.
- نوابخش، مهرداد؛ وفدوی، جمیله (۱۳۸۷). «بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی و نقش آن در توسعه شهری؛ مطالعه موردی منطقه ۵ شهر تهران». *پژوهش‌نامه علوم اجتماعی*، ۲ (۱): ۲۵-۴۷.
- یوسفی، علی (۱۳۸۰). «روابط بین قومی و تأثیر آن بر هویت ملی اقوام در ایران؛ تحلیلی ثانویه بر داده‌های یک پیمایش ملی». *مجله مطالعات ملی*، ۲ (۸): ۱۳-۴۲.
- Baranton, R. (2009). "The Importance of Race Ethnicity in Congressional Primary Elections". *Political Research Quarterly*, 62 (3): 459-473.
- Brown, M. (1993). *Ethnic and Conflict and International Security*. New Jersey: Princeton university press.
- Durkheim, E. (1968). *The Elementary Forms of the Religious Life*. New York: The Free Press.
- Jones-Correa, M. and Leal, D. (2001). "Political Participation: Does Religion Matter?" *Political Research Quarterly*, 54: 751-770.
- Heywood, A. (2002). *Politics*. London: Palgrave.
- McAlister, I. and Makkai, T. (1992). "Resource and Social Learning Theories of Political Participation: Ethnic Patterns in Australia". *Canadian Journal of Political Science*, 25 (2): 269-293.